

napelje večkrat v njo kaka luža ali gnojnica, in se večkrat vse to premeče in premeša da se sprsteni. Od tega gnoja se nekoliko drevesnim koreninam prisuje, drevo začne kmalo veselo rasti, pa tudi prav obilo roditi.

### Vrste sadnih dreves.

Da bo sadno drevje veselo rastlo, solnca imelo, rado rodilo, se mora vsikdar po redu saditi; kar je tudi lepo videti, če drevesa po vrsti stojijo. Kder se drevje redko sadi, še pod njim brez obotavljanja žito, če se vseje, ali žlahna trava raste; s tem pa se kraj vsikak olepša in veliko več dobička doprinese.

Zato gre saditi jablane, bruske in črešnje v navadni zemlji 5 do 6 sežnjev, v globoko rodovitni zemlji 7 sežnjev, po nagnjenih brežinah pa po 5 sežnjev vsaksebi.

Med njivami se sadno drevje najmanj 10 do 12 sežnjev v vrsti sadi, da setvi ne škodje; še bolje pa je, po mejicah ali med njivami nobenega drevesa ne saditi, ne imeti, ne pušiti. Bog hotel, da bi se po drugih prav pripravnih krajih marljivejše sadno drevje sadilo.

Pri cestah in potih, po ozkih dolinah, 5 do 6 sežnjev; po pašnikih pa 6 sežnjev se sadijo sadunosnice po vrsti.

Česplje ali slive, višnje in marelice se morajo 2 do 3 sežnjev vsaksebi po redu saditi, kosčeni sad pa po vrstih 2 sežnja. Kder se zgolj slive sadijo, naj se 2 in pol do 3 sežnje narazen v vrsti sadijo. Vsa nizka in majhna drevesa, tako imenovani pritlikovci, se poldrug seženj vsaksebi po redu sadijo. Orehi in kostanj se morajo 7 do 8 sežnjev eden od drugega saditi, ker velika drevesa zrastejo. Če se najpred po vrsti koli postavijo, kakor potreba za razna plemena sadunosnic naneše, se po tem lahko v pravi razmeri po redu jame skopljejo. To je najlažje način vrste narediti. Motvoz, žnora, špagovina ali nit, seženj ali raglja, vse te reči delo zadržavajo in veliko zmešnjavo vzrokujejo, preden se prave vrste naredé. (Dalje.)

### O pravi starosti mladih goved za plemo.

Pri mladih govedih se, kakor obilne skušnje učijo, spolovilno življenje oglasi med šestim in devetim mescem njih starosti in se ponavlja pri telicah, če niso breje, vsake 3 do 4 nedelje; po takem so goveda vsak letni čas za plemenje priprave.

Pravi čas goveda po plemenu spuščati se ravna prvič po različnem rodu, vdrugič po boljši ali slabiji klaji, in tretjič po rabi živinčet.

Prvič: kar se tiče rodu. Goveda majhnega rodu in majhne sorte, navadno nekoliko popred dorastejo in popolno moč zadobé, kakor goveda velike in težke. Ako gospodar ne želi, da bi mu posebno močne in težke bile, jih mora dobro leto ali poldrugo leto stare po plemenu spuščati, se vé da jim ne primanjkuje dobre in tečne klaje. Život se do tega časa tako dodela, da krava svojo rast brez vsega zadržka dokonča, teleta precej velike zrastejo in so za prodaj ali plemo dobra. Da bi jih dalje v plemenu zadrževal, zavoljo tega ni svetovati, ker bi utegnile naposled jalove ostati, zlasti take, ki se v hlevu krmijo in nikdar na pašo ne spusté; v takih okolščinah se rado primeri, da gre pri živinčetu vse na loj in meso. Pri veliki in težki živini pa ni svetovati, da bi se že telice poldrugo leto stare po plemenu spuščale; v Švajci, Montafunu, Pincgavi, v Holandii in drugih krajih, kjer imajo veliko in težko živino, je sploh navada, da se junice okoli 2 leti in še ene kvatre čez stare, k juncu vodijo. Ako bi se junice velikega in težkega rodu prezgodaj po plemenu spuščale, gotovo bi se tudi rod te vrle živine s časoma zmanjšal in poslabil.

Drugič: kar se tiče klaje. Bolj ko se mladi živini obilo in redivne klaje daje, tem bolj se redi in močna priha in tem poprej je godna za plemo. Zato se morajo goveda ktera obilo in dobre krme dobivajo in od mladosti skrbno glešajo, poprej po plemenu spuščati, kakor taka, ktera manj klaje dobivajo in se tako skrbno ne glešajo. — Kolik razloček je pri živinoreji v tej reči, se učimo deloma iz skušenj znamenitega živinorejca barona Riedesel-na, deloma pa iz rusovske živinoreje. V tem, ko je Riedesel svoja mlada goveda posebno dobro redil, so mu tako zrastle in močna bila, da bi jih bil mogel že 6 mesev stara po plemenu spuščati; bila so tako velika, kakor druga dve leti stara, pa v prvi mladosti v reji zamorjene. Nasproti pa Jor-

dan pripoveduje (v svojih praktičnih bukvah o živinoreji, Dorpat 1852), da Rusi, ker jim njih goveda le počasi rastejo in se po bornih pašah pasejo, še le v četrtem letu po plemenu spuščajo. Ako gospodar mladim govedom obilo dobre klaje poklada in jih ne goni na pašnike, ampak v hlevu redi, je vselej boljše, da se poprej kakor pozneje po plemenu spuščajo, sicer si debelih pa jalovih junic zaredi; to pa mu utegne vse veselje do živinoreje sčasoma podreti, ker li moral rep za repom dajati mesarju.

Tretjič: kar se tiče rabe. Kjer živinorejci posebno na to gledajo, da si bogato molžo napravijo, bi se jim svetovalo, da bi svoje telice nekoliko prej po plemenu spuščali. Skušnje učé, da tista goveda, ki se pozno parijo, namreč še le takrat, ko je njih truplo na vse strani že dorastlo, so malokdaj dobre mlekarice. Opazovanje spolovilnega življenja uči, da več mleka in večja rodovitnost krav se ravna po tem, da se je mlada živina zgodaj ubrejila, dokler život še ni dorastel na vse strani; treba je tedaj, da mlečne žlezice začno poprej se gibati. Kadar pa hočejo gospodarji veliko in močno živino imeti, ali za vprego ali za mesarja, naj je ne spuščajo pred drugim letom k juncu.

### Dopisi.

**Iz Ptujca.** — Dragi „Slov. Gospodar!“ Ne morem zamolčati neke posebne stvari, ktere se tičejo naših narodnjakov, in zato ti pošljem te vrstice in te prosim, da jih vrstiš v svoj predelček.

Pred nekimi dnevi sem zablodil v neko nemškutarsko krmo g. R. P. v kaniškem predmestju, v katero Vi, dragi Slovenci hodite, posebno Vi iz slovenskih gor, in tam stajate, ker Vam je prilično. Kaj pa tam slišite? Same grde nemškutarske neumne reči, ktere Vas zapeljujejo. Ali Vam ni žal za Vaše denarje, ktere tam potrošate? Namesto, da bi se okrepčali, boste tamo le pohujšani, ker on krmar zaničuje Vas in Vaš slavní narod, čeravno od Vas mnogo dobička ima.

Zaničuje tudi Vaše dobre duhovnike, ki za Vas skrbijo kakor dobra mati za svoje pridne otroke; rogovili grdo zoper vse slovenske časnike in jih psuje zatega voljo, ker so vam na veliko korist in poduk. Zakaj pa rogovili tako? ker celo ni politično izobražen in ker nima toliko pameti kakor petelin na Vašem dvoru.

Dragi Slovenci! opominjam Vas, bodite pametni in ne verujte vsakemu nemškutarskemu rogoviležu, kteri proti naši svobodi, proti blagru naše drage domovine „Slovenije“ dela in jo podreti hoče.

**Iz Ivanjca.** 13. junija t. l. je bila volitev v spodnjih Ivanjcih pri g. predsedniku in čujte, čujte kaj se je zgodilo! Vsemu nasprotovanju in vsem overam vkljub, so naši vrli slovenski možje odkrito in brez vse bojezljivosti izrekli željo, da hočejo voliti vrlega Slovenca A. Št.

Naročila smo dobili nemška, in zato jih deseti ni razumel in ni znal kaj pomenijo; dobili pa smo jih tudi komaj en dan pred volitvo; vse to vendar ni nič pomagalo, ker naši možje so vsi stali za ednega in eden za vse kakor skala v kipečem morju in so ostali pri svojem naprejšvetju. Vsakega človeka, kteremu je kaj mar za našo domovino je v srce veselilo glasovanje slišati. „Slava občini ivanjski!“ Z Bogom!

**Iz Rač.** — Čujte, kaj stranka liberalcev gg. Seidl-Brandstetter-a po Slivnici dela. Po noči 18. t. m. je neki izobražen ali bolj rečeno, neolikan Seidlbrandstetterianer na farovška vrata program svoje stranke, kterege so neki nemškutarij Svečinski (Witschein) podpisali, prilepil. To djanje močno karakterizira Seidl-Brandstettera. Ako ta gospoda v resnici, kakor pravita, luč nam Slovincem prižgati četa, tak naj po dnevi svoje beriče pošiljata, kteri nam bodo luč (Aufklärung) davali, ne pa ponočnjakov, in ako nam kulturo dati četa, tak naj ne pošiljata nam takih neolikancev, naj si bodo iz Maribora ali odkod drugod. Slednjemu Vama gg. Seidl in Brandstetter in Vaši stranki mi Slivničani naznanimo, da останemo verni, pošteni in pravični, kakor so bili naši očeti.

**Iz donaske gore pri Rogateu.** — Včeraj smo pri nas kat. pol. društvo slovesno začeli, ker po preteklih štirih tednih ni bilo prepovedano. Naprosili smo vis. čast. g. dekana, da so nam namen tega društva na tanko razložili. Zdaj vemo, kako potrebno je za nas v zborih razne

časopise preberati in se pogovarjati, da se nam ne bo potreba pustiti za nos voditi od vsakterega posvetnega lahko-mišljenca. Slovenski kmetje! snujte si taka društva, zdaj se bo kmalo začel shajati deželni zbor, in le, ako bomo mi svoje poslance podpirali s svojimi željami, bodo zamogli toliko bolj srčno povzdigniti svoj glas za naše katoliške in narodne pravice.

Donaska gora 20. junija 1870.

Nace Mikuš, predsednik. Jakob Gobec, tajnik.

## O Darwin-ovem nauku.

Trudilo se je v preteklem stoletju mnogo izvrstnih glav, premišljevali in dognati znanost o človeški duši, ali dušo-slovje in sploh vse predmete filozofije. Zlasti med Nemci se je dosti let tako godilo, da si je skoraj vsak profesor filozofije osnoval svoj lastni nauk; nekteri pa so dospeli do večega okroga poslušalcev in učencev, ki so se držali učenikovega nauka. Ovi nemški učeniki, n. pr. Kant, Fichte, Hegel so bili vendar sami spiritualisti; učili so namreč, da je v človeku duša najvažnejši del, in Hegel je celo prišel do tega, da Bog ni posebno samosvojno bitje, temuč da se duša celega sveta, to je po njem Bog, le razvija v človeški duši, da je tedaj duša vsakega človeka, zlasti pa filozofa kos Boga.

Ovi nauk — kakor vsaka prenapetost — našel je kmalo svoje nasprotnike, in bolj ko so kljubovali Hegelovemu nauku, bolj so razvili nasproten nauk, ki se je nazadnje zgubil v prenapetost na nasprotni strani. Karakteristično pa je, da je ravno neki Anglež bil tisti mož, ki je nasprotni nauk po vseh pravilih složil v sistemo, in pokazala se je v tem zopet razlika med praktičnim pa tudi materialističnim narodom Angležkim in med spekulativnim narodom nemškim.

Anglež Darwin je namreč (da samo posnetek vodilnih misli njegovih razvijem) učil blizo tako-le: Kamor koli se oziramo v naravi, povsod najdemo borbo za lastno življenje in pokončanje nasprotnikov. V hosti pade na zemljo tisoč semen, vendar ne more kali pognati in rasti še ne deseto seme; druga semena se zadušijo. Močnejše drevo vzame luč in zrak slabemu, slabeje hira in se zaduši. Enako je pri živalstvu. Močnejša žival preganja slabejo, in svoje plemo razširja.

Nadalje opazujemo, da je v vsakem plemenu nekoliko razdelkov ali ras, ki se med seboj le malo ločijo po lastnostih. Tako n. pr. smo imeli tukaj in še imamo domači razdelek kokoši, ki se le malo loči od kokin-kineških kokoši, ki so pa veče in močnejše. Kjerkoli pa taki razdelki ali rase se dotikajo, tam se že začne borba, ali naravna ali umna; bodi si da človek sam rajši redi močnejši razdelek, ali da se neposredno borita med seboj dva razdelka, kakor n. pr. nedavno se je pri nas razširila močnejša rasa podgan, slabeji razdelki se mora vedno umikati.

Ove lastnosti veče moči se razvijajo v raznih oddelkih takrat, kader je kateri razdelek doma v prav ugodnem kraju. N. pr. iz Španskega dobimo naj bolji razdelek ovac, ker so jim tam lega, zrak, reja itd naj bolj ugodni.

Nadalje se pa tudi razna plemena križem pariyo in tako postanejo nova plemena, kakor n. pr. vidimo, da iz konjskega in oslovskega plemena se rodi mezež, ki ima lastnosti obeh plemen. Gotovo je tudi, da se plemena taiste vrste ne razločijo mnogo med seboj; n. pr. naš pes ni dosti različen od volka.

Iz teh prikazni se da po Darwinu sklepati, da more tudi katero koli nižje plemo roditi kakošno močnejše plemo, in da se je tako res godilo na svetu od nekda. Ko se je v katerem plemenu napravil močnejši razdelek, pregnal je slabejega, kolikor je mogel, in sebe razširil. Iz tega močnejega razdelka odcepil se je zopet pozneje še močnejši razdelek itd., dokler ni po tisoč in tisoč letih močnejši razdelek že razvil toliko novih lastnosti, da je že postal novo plemo.

Blizo tako se je po Darwinu, Vogtu in drugih tudi zgodilo s plemenom opic. Tudi opice, pravi, imajo med seboj dosti razdelkov, ki se med seboj le malo ločijo. Najmočnejši razdelki med njimi sta Orangutang in Gorila. Te dve plemeni se že ne ločite toliko od človeškega rodu, njune telesne lastnosti so človeškim dosti podobne. (Dalje.)

## Politični ogled.

V Avstriji, t. j. prav za prav v Cislahtaniji se še zmirom vrti politika o volitvah. Iz mnogih krajev prihajajo glasi, da bodo zmagali konservativci, kar liberalcem strašno glave beli. Posebno se to čuje iz Štajarske, Tirolske in gornje Avstrije, če je temu res tako, bode še bojevanje v deželnih in državnem zboru spet vekše in od samega bojevanja bomo čuli spet sklepe, kateri nam morebiti ne bodo najbolj koristili. Upajmo vendar, da zmaga ta boljša stranka, in da bo nas peljala do boljšega.

Minister Witmann je vložil prošnjo do cesarja, da bi naj smel odstopiti iz ministerstva, in cesar je to dovolil.

Dunajski nemški volilci so svojega nekdanjega slavljeneja Schindlerja prav sramotno odstavili od kandidate. V nekem shodu je moral britko slišati, kako grdo je samo sebe zastopal, nikakor pa narod; kako se je bogatil in sploh kak nepošten človek je. Mož je na vse to molčal. Tudi pri nas kandidirajo nemškutari, ki imajo Schindlerjevo politiko.

Vladni časniki so povedali, da se vlada ne bo nič vtikala v volitve. Pri Nemcih se morebiti ne vtika, pri nas pa bi se lehkó dokazalo da se vtika po svojih uradnikih. —

Iz Poljske se tudi piše, da vlada dela za kandidate, ki bi od znane rezolucije nekoliko odstopili in bi bili bolj „zmerni.“ Odločno pa imajo tudi uradniki nalogo, delati proti plogim Rusinom.

Česka akademična čitalnica je poslala g. vladiku Strossmayerju zaupnico zaradi njegovega vedenja v Rimu o vprašanju o papeževi nezmotljivosti nasproti.

Ogersko ministerstvo je zdaj popolnoma sestavljeno. Gorove je imenovan za ministra komunikacije, in Szlavy za ministra trgovine. Andrašy je ministerski predsednik in minister deželne brambe, Rajner je minister notranjih zadev, Kerkapolyi minister denarstva, Horvath minister pravosodja; Eötvös minister uka in bogočastja, Bedeković (za Hrvaško) minister brez portfela in Festetič je minister na cesarskem dvoru. Preveč talentov tudi to ministerstvo ne kaže.

V Rumuni je vse zburkano, tako, da se je bati, da se bodo tamo godile v kratkem prav čudne stvari. — Pri neki volitvi je prišlo do krvavega tepeža, tako, da so morali vojaki mir delati, pri kateri priložnosti je bilo 4 mrtvih in izmed vojakov 32 ranjenih. Narod s knezom in z njegovim ministerstvom že dolgo ni zadovoljen. Pri volitvah so vendar zmagali narodni proti vladnim kandidatom. Ta izid volitev bi znal prav pomenljiv biti, ker na Rumunijo pazijo trije mogočni sosedje: Rusko, Turško in madjarska Avstrija, ako se po parlamentarni šegi nova bolj narodna vlada v Rumuniji ustanovi, kar nebi bilo Turkom, še manj pa Madjarom po godi.

V Belgiji so pri zadnjih volitvah liberalci padli, in so zmagali konservativci, vsled tega je liberalno ministerstvo, ki je bilo 13 let na krmilu, odstopilo.

## Novičar.

(Nemška kultura in svoboda?!) Peklenski sad ščuvanja nekterih ljudi v mariborskem okraju se že kaže. Na domači zemlji slovenski si Slovenec pred tuji ni v svesti življenja. Berite, kar se nam piše od Slov. Bistrice, in kdor nima vode namesto krvi v žilah — —

Pa naj stvar sama govori. Pišejo nam zanesljivi poroki: Zopet je ena in ista nemškutarska stranka grozen škandal zoper Slovence v njih lastni domovini napravila in njih na domači zemlji z najetimi tuji s sirovo silo pobiti name-ravala! Naša slovenska kandidata, gospoda dra. Serneo in Radej, sta se v nedeljo popoldne ob 4. uri v Novi vesi volilcem bistrškega okraja predstavljati hotela in v ta namen k privatnemu shodu v soboto na posamezne volilce osebna povabila razposlala. Naša kandidata prišedša v slov. Bistrico slišita da je nemški fabrikant gosp. Sternberger svoje delavce (kupferschmiede) v Novo ves komandiral in da se govori, da se Slovincem boče surova sila goditi. Naznanita tedaj to političnemu komisarju gosp. Korberu iz Maribora, ki je bil slučajno v Bistrici, in ga naprosita naj za red skrbi posebno pa žandarjem to naznani, da pridejo tje patrolirat.

Po mnogem obotavljanji pride pozneje za našima kandidatom in gre skupaj z njima v Novo ves, kder je na